(כה,כ) ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה וגו'

וברש"י שהרי היה יצחק בן ל"ז שנה בשעת העקידה ובו בפרק נולדה רבקה, המתין לה עד שתהא ראויה לביאה ג' שנים ונשאה, עכ"ד. והדבר תמוה לפרש דברי רש"י כפשוטם שלא היתה רבקה בנשואיה כי אם בת ג' שנים, וכל הסיפור של הפרשה הקודמת – ששאבה מים לאליעזר ולכל גמליו – היה בילדה בת ג'. וגם יש להעיר שהרי התורה קראה "נערה" (כד,טז) "והנערה טובת מראה מאד בתולה ואיש לא ידעה" "נערה בת י"ב שנים היא, וגם משמע שכבר הגיעה לזמן שהיה לה יצרא דביאה והיא מנעה עצמה מחמת צניעותה, וא"כ כמעט מפורש שהיתה יותר מבת ג'.

ובאמת אי' במדרש הגדול שהיתה בת י"ד וכן היא בסדר עולם פ"א (עי"ש שהגיהו המפרשים בת ג' ע"פ דברי התוס' ביבמות אבל עי"ש בהגהות הגר"א שמקיים הגירסא), ועי' בתוס' יבמות סא: (ד"ה וכן) ובראשונים שם ובדף סד., ועי' ביפ"ת על המדרש קהלת רבה פרשה ז' (על פסוק טוב ללכת אל בית אבל וגו') שהוכיח שרבקה היתה בת ל"ד כשילדה את יעקב וא"כ היתה בנשואיה בת י"ד.

ושמעתי בזה מהגאון הרב מיכאל הכהן פארשלאגער ז"ל (תלמיד האבני נזר זצ"ל) שכוונת רש"י היא שהנשמה הקדושה שנשתלה בה כדי שתהיה ראויה לזווג עם יצחק אבינו ונשמה ממנה עם ישראל, נשמה חדשה הלזו לא קבלה מיד בשעת לידתה אלא בשעת העקידה נכנסה בה בזכות העקידה, וזהו מה שאמר רש"י שנשמתה היתה בת ג' שנים, עכת"ד ודפח"ח.

ונראה שהנשמה החדשה שקבלה אחר העקידה היתה נשמת שרה שמתה אז (רש"י חיי כג,ב ועי' פרקי דר"א פל"ב), וזהו מה שנתבשר אברהם שנולדה רבקה וכמאמרם ז"ל (מדרש הגדול ריש פי חיי) עד שלא שקעה שמשה של שרה זרחה שמשה של רבקה. ובזה מדויק מאד לשונו הזהב של רש"י על פסוק (חיי כד,סז) "ויביאה יצחק האהלה שרה אמו" **והרי היא שרה אמו**, עכ"ל, שהיתה באמת נשמת שרה אמו.

ויעתר יצחק לי"י לנכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו י"י ותהר רבקה אשתו. יש לבקר, א' הקושיא מפורסמת מהו לנוכח אשתו, הגם שדרשות חז"ל ידוע עכ"ז התורה כפטיש וכו', ב' מתחילה אמר אשתו סתם ואחר כך סיים הפסוק רבקה אשתו, ג' אומרו כי עקרה היא, מתחילה היה לו לומר הסיבה כדרך בכל מקום ואחר כך המסובב, והכי היה לו לומר ותהי רבקה עקרה ויעתר יצחק. וע"ל על פי מה שפרשנו המשנה באבות (פ"ב מ"ד) עשה רצונו כרצונך, כדי שיעשה רצונך כרצונו. ואמרנו בפירוש דבריהם כי בבלנו מצדיקי הדורות כשהצדיק מתפלל עבור איזה חסרון, צריך להתבונן בדעת שבהגיע לאדם איזה חסרון על כרחך יש מניעת השפע בשכינה של מעלה אם הבנים, ודבר זה גורם חסרון לבנים, כי ברבות הייחוד פנים בפנים בשפע רב למעלה אזי יושפע כל טוב לבנים, ולזה ישים הצדיק כל מגמתו בראותו איזה חסרון לבנים יתפלל על העדר היחוד והשפע למעלה כי זה העיקר, ולא ישים מגמתו העיקרי להשלים חסרונו בלבד, רק תהיה תפלתו צורך גבוה"י, והנה כשיעשה הצדיק כזאת, וישליך רצונו מנגד שלא יחשבנו לעיקרי נגד רצונו ית', אזי כמים הפנים אל פנים כביכול ויעשה השי"ת לעיקר רצון הצדיק וממילא יתהווה היחוד למעלה, וזהו יפורש בדברי התנא עשה רצונו כרצונך (בכף הזמן) ר"ל שתתאוה לרצונך, באותו הזמן עשה לעיקר רצונו דייקא, דהיינו לגרום היחוד, ואז כמים הפנים אל פנים ויעשה רצונך כרצונו, והבן.

וזה שמשמיענו לפי דעתי בתוה"ק **ויעתר יצחק להוי"ה לנכח אשתו**, ר"ל שעיקר תפילתו שהתפלל בראותו חסרון שפע הבנים, אזי התבונן שבודאי יש איזה העדר היחוד והשפע למעלה, שהוי"ה אינו פנים בפנים עם שכינתיה כביכול הוא שם אדנ"י, וזהו **ויעתר יצחק להוי"ה לנכח אשתו**, שעיקר תפילתו שהתפלל שיהיה הוי"ה לנכח אשתו אדנ"י כביכול שיהיה היחוד פנים בפנים, כי עקרה היא היינו השכינה שנקראת היא, ויעתר לו הוי"ה כי כמים הפנים לפנים כנ"ל, ותהר רבקה אשתו רבקה דייקא, כי לעיל לא מיירי מרבקה, והבן.

(כה) לבית מדרשו של שם. והא דלא שאלה את יצחק או את אברהם[107], יש לומר דהיתה רבקה סבורה דשמא בשביל חטא יש לה צער העבור כל כך, שאמרו רבותינו ז"ל כי הנשים הצדקניות לא היו בפתקא של חוה[108], כדאיתא בפרק קמא דסוטה (יב), דהם יולדות בלא צער עבור ולידה, והיתה מתיירא שתתגנה בעיני בעלה[109], או שיאמר אברהם ליצחק שאינה הגונה לו[110], וישא אחרת או יגרשנה:

(כה) ויתרוצצו הבנים בקרבה. מובא במדרש[4] בשמו של רבי יוחנן שמבאר, שלשון "ויתרוצצו" הוא מלשון "ריצה". דהיינו: שני העוברים רצו – זה רץ להרוג את זה וזה רץ להרוג את זה. בעל ה"פה תואר"[5] מסביר, כי רבי יוחנן למד זאת מהנאמר: "שני גויים בבטנך". לא נאמר 'שני ילדים' כדי ללמדנו, שכבר ברחם אמם התנהגו כשני עמים הנלחמים זה בזה ורוצים להרוג איש את אחיו.

בפרקי דרבי אליעזר[6] מובא, כי המלחמה הזו בין הבנים, שהיו מתגברים במעיה כשני גיבורי כוח, המשיכה עד שהגיע זמנה ללדת ו"הגיעה נפשה למות".

על פי ביאור זה מסביר בספר "נחלת בנימין"[7]: לרבקה היה ספק הלכתי של הסוגיה במסכת סנהדרין[8]. סוגיה זו דנה במקרה שהעובר מסכן את אמו – חיי מי קודמים, האם של האם או של העובר? שאלה זו הלכה רבקה לברר בבית מדרשם של שם ועבר.

מעתה ייתכן לומר, שאף על פי שידעה רבקה, שיצחק או אברהם ודאי יענו לה כפי שההלכה אומרת, מכל מקום חששה מאחר שהדבר נוגע אליהם ישירות, ויש כאן ניסיון גדול כדי לענות את ההלכה האמתית. רבקה בצדקותה לא רצתה להעמידם אפילו בניסיון הקטן ביותר בשאלה זו. לכן החליטה, שלא כדאי לשאול את יצחק או את אברהם אלא עדיף ללכת לבית מדרשם של שם ועבר שהם גדולי הדור, ואצלם הקשר המשפחתי לנושא הוא רחוק. כך לא יצטרכו לעמוד בניסיון קשה כדי לענות על שאלה סבוכה זו.

לא לצער את יצחק

עוד אפשר לומר, שרבקה באה ללמדנו, כי גם בעת ניסיונות גדולים ומרים, בשעת צער נורא, צריך להיזהר מלצער את הזולת.

גם בעלה יצחק בעת שהוא עומד להיות נעקד על גבי המזבח, רגע איום ונורא, שומר על טהרת מחשבתו, שלא יצטער אי מי על ידו. על כן מבקש מאביו אברהם[9]: אבא, בחור אני וחוששני שמא יזדעזע גופי מפחדה של סכין ואצערך.

רבקה, שהכירה את גדולת יצחק ואת מסירותו, לא רצתה לצערו, לא רצתה לגלות לו את צרתה, שהיא צרתו. היא נמנעה מלהביא צער בלבו ולגרום לו שברון לב וחלישות דעת. לכן החליטה ללכת לדרוש אצל שם, שאצלו לא שייך הצער הזה.

ויעקב איש תם יושב אהלים [כה כז]. ביעקב לא נאמר בקרא שנתנסה נסיונות, כמו באברהם שנתנסה בעשרה נסיונות, ויצחק שנעקד ע"ג המזבח, ומ"מ נקרא בחיר שבאבות [ב"ר עו א]. והוא חקוק בכסא הכבוד [שם פב ב], ומלאכים עולים ויורדים ומסתכלים בדיוקנו של מעלה דיוקנו של מטה [חולין צא ב], והרבה נסים נעשו לו. ונראה כי עיקר הגדלות להיות בכל הימים עוסק בתורה ובמצוות אף בלא נסיונות, ואדרבא הא מתפללין אנו בכל יום בברכות השחר שלא נבוא לידי נסיון, אלא שנהיה שומרי ולומדי תורה בכל חיינו בלא נסיון כלל, כי יש להתגדל גם בלא נסיון, וזה רוצה השי"ת מכלל ישראל שהותחל משבטי ישורון, וזהו גדלות יעקב מצד ישיבת אהלים לתורה.

הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכורה [כה לב]. פרש"י שקשה ליזהר בה. ולכאורה תמוה מה שנחשב זה לבזיון הבכורה, כיון שמרוב חשיבותה היה יראי לקבלה. ונראה שהוא משום שאדם צריך לקבל עליו לעשות לכבוד שמים אף שיש בזה אחריות כבדה, ואף שיהיו עליו כמה ערעורים ע"י זה, ואם אינו עושה כן הוא בכלל בזיון, דכדאי הוא כבוד שמים ומצות ה' שיקבל עליו לעשות אף שיש בזה כמה עניני אחריות, דלא כהרבה אנשים שאין רוצים לקבל רבנות וכדומה מצד יראת האחריות ויראת אנשים שיערערו וכדומה.

לא. **ויאמר** יעקב מכרה כיום וגו'. ל"ד לומרו כיום שלין לה ממשמעות. ונראה כי להיות כי כבודה זו שקומה ממנו יש כה פרטים שהיום במליחות אלא במות מאביו לב) וכמ דבריס שלא כאו לשולם וכפי תורתינו הקדושה אין מדם מקנה דבר שלא כא לשולם, לזה נתחכם לומר כיום כדי שתתקיים המכירה, והוא פ"פ מה שאמרו במסכת מציעא דף ע"ז ופסקוהו הפוסקים (ח"מ רי"ח) כלייד שני שלין לו מה יאכל שאמר מה שיעלה במלודתי כיום מכור לך ממכרו קיים, וכעשה משום כדי חיין, וכתבו הגאונים (ימוקי יוסף) שלין כעשה תלוי בלומרו כיום אלא כ"כ יום אמר ממכרו קיים משעה כדי חיין לג) ואלו אמרו כיום אלא לשלול מה שיעלה במלודתו לי יום או שנה שהוא יותר מכדי מחיית יום אחד אבל מחיית יום אחד בכל מליאות שיהיה קיים. והוא לומרו מכרה כיום פי' כדין יום שכרי עיף היה ומשום כדי חיין ממכרו ממכר הגס שהוא דבר שלא כא לשולם, וחולת מליאות זה אין דין שיכול לזכות במכר כשהוא, והלדיק עשו דברי יעקב כלומרו כגס הוא כולך למות יאין לך הקנת משום כדי חייו גדולה מזו:

לג. **ויאמר** השבעה לי. טעם שכולך לשבועה. להיות כי יש בשבועה פרטים שכס דבריס שלין בכס ממש כמו בשבוד והמעלה שעליכס בהקיד יעקב לעבודת בית אלהיו שהיא בשבועות וכפי תורתינו הקדושה אין מדם מקנה לא במכר ולא בחתנה דבר שלין בו ממש כיולוע (רמב"ס הל' מכירה כ"ב), לזה נתחכם לזכות בדבר על ידי שבועה. וכן הוא בסכמת פסקי בחורה (סוס"ע י"ד ל"ע) כי בשבועה חלה בין על דבר שיש בו ממש בין על דבר שלין בו ממש, והוא לומרו בשבועה

ו. והמה שבועה זו לא תספיק לקנין דבר שלא כא לשולם כי טעם לאין מדם מקנה דבר שלא כא לשולם היא לגד הלא סמכא דמחיה לוקה וכו' לד), וכן מוכח במליעתא דף מ"ז, אבל אם היה דעתו בומכת היה נקנה ושבועה לא תועיל בזה ולכן כולרך לטעם כיום כמו שפירשתי. שוב כא לידי ספר כריב"ס סי' שכ"ח וח"ל כתבת שלות י"ו בן כרל"ם שכתב בשם מבני דמקנה דבר שלא כא לשולם אם נשבע קנה וכו' וליאיתו ממכירת בכורה שמכר עשו ליעקב וכתיב בשבועה לי מ"כ. תשובה לא כרל"ם ולא י"ו גמ חתימי שלה ואין לתלות בגברי דברני סברת כזו שאין לה על מה שתסמוך, גס כריאיה שבעיתו אין לה מיקר לפי שהיה קודם לדיבור ומלן לומלן לן שלא היה אדם מקנה דבר שלא כא לשולם לז לה), והשבועה היתה לרווחת דמלתא שלא ישרעל לפי שהיה אדם זריז מ"כ. וכס דבריו שלמן לו), אלא שכריב"ס לא כתבון כתם מעם שכולרך שבועת עשו כמו שכתבתי לו). ומעם לומרו בשבעה לי ולא בספיק לומר בשבעה וכדבר מוכן כי לו היה בחירה, ניחכון לומר כי שבועה זו לריכה להיות על דעתו של יעקב שזולת זה יכול לבטלה בלבו ויעקר בשבועה לריכה להיות בלב כדלמר ר"ע (ת"כ-שבועות כ"י) אדם בשבועה שיהיה פיו ולבו שוין בשעת השבועה זה לומר בשבעה לי פי' לדעתי, גס דקדק לומר לי כי דוקא הוא שיכול להתקיים מכר הבכורה בכל חלקיו מבל לא לזולת כי אולת היא בן קנייה אלא דבריס שאין ממון מבל דבריס שבס יוסף מעלות מלויכס בגון השבודה שבניה חלוים והכבוד לוגס בחים וכרי ולאו כל כמיניה למכרס לאר:

ב) **שכון בארץ אשר אומר אליך.** ואח"כ אמר מיד גור בארץ הזאת, וא"כ מהו זה שאמר אשר אומר אליך, משמע לאחר זמן אומר אליך באיזו ארץ תשכון, ומיד ותיכף אמר לו איזה ארץ הוא, והוא דבר תמוה בפסוק. והקרוב בעיני לומר בזה שמנע ממנו הליכת חו"ל לפי ששם אין מקום לגילוי השכינה, וא"כ לא יוכל לאמר אליו שם בנבואה איזו דבר לפי צורך השעה, לפיכך שכון בארץ אשר שם גלוי שכינתי, ושם אומר אליך בעת אשר ארצה לאמר לך איזו דבר נבואה. ובזה מיושב מ"ש מתחלה שכון בארץ, ואח"כ אמר גור בארץ, כי שכון משמע יותר דירת קבע מן גור שהוא לשון גרות, לפי שמצד קניית השלימות הרוחנית בארץ הזאת תשכון בה כתושב, אבל מצד קניית הברכות הגופנית תהיה בו כגר, זה"ש גור בארץ הזאת וגו' כי כל מה שנאמר אחריו מדבר בייעודי הגופנית, וזה"ש גר ותושב אנכי עמכם גר מצד ותושב מצד.

Why Isaac? Why Jacob?

Why Isaac, not Ishmael? Why Jacob, not Esau? These are among the most searing questions in the whole of Judaism.

It is impossible to read Genesis 21, with its description of how Hagar and her son were cast out into the wilderness, how their water ran out, how Hagar placed Ishmael under a bush and sat at a distance so she would not see him die, without feeling intensely for both of them, mother and child. They are both crying. The Torah tells us that God heard Ishmael's tears and sent an angel to comfort Hagar, show her a well of water, and assure her that God would make her son *"a great nation"* (v. 18) – the very promise he gave Abraham himself at the start of his mission (12:2).

Likewise in the case of Esau. The emotional climax of the *parasha* occurs in chapter 27, at the point when Jacob leaves Isaac's presence, having deceived him into thinking that he was Esau. Then Esau enters, and slowly both father and son realise what has happened. This is what we read:

Then Isaac trembled with a very great trembling, and said, "Who then was it who hunted game and brought it to me and I ate it

before you came and I blessed him? – and he will be blessed." When Esau heard his father's words, he cried an intensely loud and bitter cry, and said to his father, "Bless me, me too, my father!" (vv. 33–34)

These are among the most powerful descriptions of emotion in the whole of the Torah, and they are precisely the opposite of what we would expect. We would expect the Torah to enlist our sympathies for the chosen: Isaac and Jacob. Instead it almost forces us to empathise with the rejected: Hagar, Ishmael, and Esau. We feel their pain and sense of loss.

So, why Isaac and not Ishmael? Why Jacob and not Esau? To this there are two types of answer. The first is given by Midrash. On this reading Isaac and Jacob were righteous. Ishmael and Esau were not.

Ishmael worshipped idols.[1] He violated married women.[2] He tried to kill Isaac with his bow and arrow while making it look as if it was an accident.[3] Esau was attracted, even in the womb, to idolatrous shrines.[4] He trapped not only animals but also his father Isaac by pretending to be pious when he was not.[5] God cut short Abraham's life by five years so that he would not live to see his grandson violate a betrothed woman, commit murder, deny God, deny the resurrection of the dead, and despise the birthright.[6] Such is the way of Midrash. It helps us see Isaac and Jacob as perfectly good, Ishmael and Esau as dangerously bad. That is an important part of our tradition.

But it is not the way of the written Torah itself, at least insofar as we seek what Rashbam called *omek peshuto shel mikra*, the "deep plain sense of Scripture."[7] The Torah does not portray Ishmael and Esau as wicked. The worst it has to say about Ishmael is that Sarah saw him *metzaḥek* (Gen. 21:9), a word with many meanings, most of them not negative. Literally, it means, "he was laughing." But Abraham and Sarah also laughed (17:17, 18:12). So did Isaac (26:8). Indeed Isaac's name,

1. Genesis Rabba 53:11; Exodus Rabba 1:1.
2. Genesis Rabba 53:11.
3. Ibid.
4. Ibid. 63:6.
5. *Tanḥuma, Toledot* 8.
6. Bava Batra 16b.
7. Rashbam on Gen. 37:2, 28; Ex. 3:14, 13:9.

chosen by God Himself (17:19), means, "He will laugh." There is nothing in the word itself that implies improper conduct.[8]

In the case of Esau, the most pointed verse is the one in which he agrees to part with his birthright in return for a bowl of soup (Gen. 25:34). In a staccato series of five consecutive verbs, the Torah says that he "ate, drank, rose, went, and despised" his birthright. Yet this tells us that he was impetuous, not that he was evil.

If we seek the "deep plain sense," we must rely on the explicit testimony of the Torah itself – and what it tells us is fascinating. An angel told Hagar before Ishmael was born that he would be "a wild donkey of a man, his hand against everyone, and everyone's hand against him" (Gen. 16:12). He became an expert archer (21:20). Esau, red-haired, physically mature at a young age, was "a skilful hunter, a man of the field" (25:27). Ishmael and Esau were at home in nature. They were strong, adroit, unafraid of the wild. In any other culture they might have emerged as heroes.

And that is the point. We will only understand the Torah if we recall that every other religion in the ancient world worshipped nature. That is where they found God, or more precisely, the gods: in the sun, the moon, the stars, the storm, the rain that fed the earth, and the earth that gave forth food.

Even in the twenty-first century, people for whom science has taken the place of religion still worship nature. For them we are physical beings. For them there is no such thing as a soul, merely electrical impulses in the brain. For them there is no real freedom: we are what we are because of genetic and epigenetic causes over which we have no real control. Free will, they say, is an illusion. Human life, they believe, is not sacred, nor are we different in kind from other animals. Nature is all there is. Such was the view of Lucretius in ancient Rome and Epicurus in pre-Christian Greece, and it is the view of scientific atheists today.

The faith of Abraham and his descendants is different. God, we believe, is beyond nature, because He created nature. And because He

8. Robert Alter makes the ingenious suggestion that it means that Ishmael was "Isaac-ing," imitating his younger brother (Robert Alter, *The Five Books of Moses: A Translation with Commentary* [New York: Norton, 2004], 103).

From: To:9997154 08/11/2026 13:33 #070 P.004

made us in His image, there is something in us that is beyond nature also. We are free. We are creative. We can conceive of possibilities that have not yet existed, and act so as to make them real. We can adapt to our environment, but we can also adapt our environment to us. Like every other animal we have desires, but unlike any other animal we are capable of standing outside our desires and choosing which to satisfy and which not. We can distinguish between what is and what ought to be. We can ask the question "Why?"

After the Flood God was reconciled to human nature and vowed never again to destroy the world (Gen. 9:11). Yet He wanted humanity to know that there is something beyond nature. That is why He chose Abraham and his descendants as His "witnesses."[9]

Not by accident were Abraham and Sarah, Isaac and Rebecca, and Jacob and Rachel, unable to have children by natural means. Nor was it mere happenstance that God promised the Holy Land to a landless people. He chose Moses, the man who said, "I am not a man of words," to be the bearer of His word. When Moses spoke God's words, people knew they were not his own.

God promised two things to Abraham, Isaac, and Jacob: children and a land. Throughout history, most people at most times have taken children and a land for granted. They are part of nature. They constitute the two most basic natural drives: the Darwinian imperative and the territorial imperative. All animals have children, and many have their own territory that they mark and defend.

Jews – one of the world's smallest people – have rarely been able to take children for granted. Abraham's first recorded words to God were, "O Lord God, what can You give me seeing that I go childless?" (15:2), and even today we ask, will we have Jewish grandchildren? Nor have they been able to take their land for granted. They were often surrounded by enemies larger and more powerful than themselves. For many centuries they suffered exile. Even today they find the State of Israel's very right to exist being called into question in a way that applies to no other sovereign people. As David Ben-Gurion said, "In Israel, to be a realist you have to believe in miracles."

9. Is. 43:10–12, 44:8.

Isaac and Jacob were not men of nature: the field, the hunt, the gladiatorial game of predator-and-prey. They were not Ishmael and Esau, people who could survive by their own strength and skill. They were men who needed God's spirit to survive. Israel is the people who in themselves testify to something beyond themselves.

Jews have consistently shown that you can make a contribution to humanity out of all proportion to your numbers, and that a small nation can outlive every empire that sought its destruction. They have shown that a nation is strong when it cares for the weak, and rich when it cares for the poor. Jews are the people through whom God has shown that the human spirit can rise above nature, testifying that there is something real that transcends nature.

That is a life-changing idea. We are as great as our ideals. If we truly believe in something beyond ourselves, we will achieve beyond ourselves.

Life-Changing Idea #6

You are as great as your ideals. If you truly believe in something beyond yourself, you will achieve beyond yourself.

From: To:9997154 08/11/2026 13:34 #070 P.005